

Dnevi poljskega filma

8.–12. januar 2025

Dvorana Silvana Furlana

Četrtri Dnevi poljskega filma prinašajo formalno in žanrsko raznolik pregled poljske filmske produkcije, ki obsega tako celovečerne igrane filme priznanih režiserk, kot sta Agnieszka Holland in Małgorzata Szumowska, kot dokumentarni film Konrada Szolajskega, animacijo DK in Hughha Weichmana, cikel kratkih filmov študentov filmske šole v Lodžu in filmsko klasiko Jerzyja Kawalerowicza. Razen pri slednji gre za sodobne filme, pri čemer sta vsem skupni aktualnost in/ali univerzalnost.

Agnieszka Holland izhaja iz na Poljskem in širše prepoznavne generacije režiserjev in režiserk t. i. filma moralnega nemira (poleg nje v to generacijo sodijo npr. še Andrzej Wajda, Krzysztof Kieślowski in Krzysztof Zanussi), ki je zlasti v drugi polovici 70. let preteklega stoletja skozi filme prikazovala absurdnosti takratnega sistema. Merjenje moči na političnem parketu in izkoriščanje ljudi v ta namen Agnieszka Holland obravnava tudi v svojem zadnjem filmu **Zelena meja** (2023), kjer skozi zgodbo sirske begunske družine prikazuje migracijsko krizo na belorusko-poljski meji. Aktualne politične situacije se dotika dokumentarni film **Putinovo igrišče** (2024) dokumentarista Konrada Szolajskega, ki se pogosto loteva občutljivih političnih in družbenih tem, pri čemer v svojem najnovejšem filmu raziskuje doktrino Putinove hibridne vojne in poskuse obnove ruskega imperija.

Na področju filmske animacije so poljski ustvarjalci v zadnjem času opozorili nase z animiranim celovečercem **Z ljubeznijo, Vincent: Van Goghova skrivnost** (2017, v koprodukciji z Veliko Britanijo). Najnovejši, slikarsko megalomanski projekt DK in Hughha Weichmana je animirana filmska adaptacija (2023) romana **Kmetje** iz začetka 20. stoletja Nobelovega nagrajenca za književnost Wł. St. Reymonta, katerega stoletnico smrti obeležujemo v letu 2025. Animacijo literarne klasike so med drugim navdihnili dela poljskega slikarja Józefa Chełmońskiego.

Filmska šola v Lodžu, iz katere izhajajo velika režiserska imena, kot so poleg že omenjenih predstavnikov filma moralnega nemira še Wojciech Jerzy Has, Jerzy Kawalerowicz in Roman Polański, se predstavlja s ciklom izbranih študentskih kratkih filmov, ki so nastali v letih 2022 in 2023. Med njimi posebej izpostavljamo grenko komedijo **Biti nekdo** (Michał Toczec, 2023), ki filmske like in gledalce sooča z legendo vodje gibanja Solidarnost Lecha Wałęse.

Diplomantka filmske šole v Lodžu je tudi Małgorzata Szumowska, ki je sprva opozorila nase z dokumentarnimi filmi, danes pa velja za eno najprepoznavnejših poljskih režiserk celovečernih igranih filmov. V svojih delih, med njimi tudi v filmih **Telo** (2015) in **Ženska iz ...** (2023), tematizira zlasti medčloveške in družinske odnose, ki so zaradi drugačnosti, bolezni ali drugih nepričakovanih dogodkov postavljeni na preizkušnjo.

K predstavnikom znamenite poljske filmske šole se vračamo s filmsko klasiko **Mati Ivana Angelska** (1961) Jerzyja Kawalerowicza. Ta bo že četrtrič na sporedu na slovenskih filmskih platnih. Prvič je bila namreč predvajana v ljubljanskem kinu Union le dobrih osem mesecev po poljski premieri, nato je bila na ogled v kinu Komuna, v devetdesetih letih pa jo je Slovenska kinoteka predstavila v retrospektivi »Klasika poljskega filma«. Film temelji na istoimenski noveli pisatelja Jarosława Iwaszkiewicza iz leta 1946. Ta je snov za zgodbo vzel iz dogodkov iz 17. stoletja, povezanih s »hudiči iz Louduna« v Franciji, ko je obsedene uršulinke neuspešno zdravil duhovnik eksorcist, na koncu pa se je hudič polotil prav njega. Obsedenost loudunskih redovnic je bila še večkrat navdih umetniškim stvaritvam; Aldous Huxley je denimo napisal roman **Demoni iz Louduna** (1952), Krzysztof Penderecki je skomponiral opero z istim naslovom (1960), Ken Russel pa je po loudunskih motivih posnel film **Demoni** (1971). Jerzy Kawalerowicz je v svoji interpretaciji želel povedati zgodbo »o človekovi naravi in njeni samoobrambi pred vsiljenimi omejitvami in dogmami« (St. Janicki). Njegova filmska pripoved temelji na izčiščeni vizualni podobi, simfoniji beline in črnine, ki jo je ustvaril direktor fotografije Jerzy Wójcik, za katerega je bila ena najpomembnejših vizualnih kategorij opazovanje sprememb materije v času, kar je kot enega najzanimivejših vidikov njegovega dela opisal tudi Andrej Tarkovski v **Ujetem času**. Filmski kritiki so po premieri izpostavljali narativno in vizualno izčiščenost filma v kombinaciji s kompleksno sporočilnostjo in poglobitvijo v bistvene probleme časa, vse to pa na gledalca učinkuje tudi danes.

Dr. Lidija Rezončnik (docentka za poljsko književnost na Oddelku za slavistiko FF UL)